

El mas Horta del Molí (1207-2007)

Vuit segles d'història d'un mas de Brunyola

RICARD TEIXIDOR I PALAU

Quaderns de la Selva, 19

•

Any 2007

p. 149 a 161

• CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS •

Abans de començar, cal fer un aclariment: al mas Horta hi ha dues cases habitades, anomenades al segle XIX la Casa gran,¹ actualment coneguda com a can Jaques de Dalt, i la Casa petita, coneguda com a ca n'Horta del Molí. La primera està situada al peu de la muntanya i l'altra, a la plana. Fins a mitjan segle XVIII tan sols existia una casa pairal, la vertadera ca n'Horta del Molí, l'actual can Jaques. Va ser Jaume Horta, o el seu fill Narcís, qui es va fer construir la nova casa situada molt a prop de l'antic camí ral, en el paratge conegut com ses Romagueres (antigament, Camp Gener).

Dintre de la propietat existeixen, a més, les ruïnes de can Conquet,² que formava part de l'antic mas Molina, unit per herència a finals del segle XIV al mas Horta. Dues altres cases amb els seus terrenys, can Rierola i ca n'Illos (abans, la Casa Nova de n'Horta), també estan situades dintre de les que havien estat antigues possessions del mas.

Can Jaques de Dalt

Situació

Des de la carretera de Santa Coloma a Anglès, passat el km 6 i justament al costat de la gasolinera, cal agafar un trencall a l'esquerra que puja amunt en direcció cap a ponent. La casa, que resta oculta des de la carretera, es troba un quilòmetre enllà situada al peu de la muntanya de Santa Bàrbara, en un punt enturonat i solitari i voltada de boscos i d'algunes feixes de terra de cultiu contigües. En una fondalada, a la dreta, corre la riera de Ridorta, que neix a prop d'on hi ha la Font d'en Jaques, abans anomenada la Font de n'Horta. En aquest tram hi havia hagut dos molins fariners.

El nom

L'apel·latiu *de Dalt* ve donat pel fet que en la mateixa parròquia existeix un altre can Jaques, anomenat *de Baix*, situat a l'altre extrem del municipi, ja tocant el terme de Vilobí, el qual antigament s'anomenava can Gravalosa. El nom primitiu de la casa es va aplicar a la casa nova del pla i va ser substituït per casa en Jaques, apocopat can Jaques. La paraula jaques significa «persona que vesteix amb roba baldera» i podria ser que agafés aquest motiu per la manera de vestir d'algun masover o habitant de la casa.

1. AHG. Fons Hospici; volum núm. 1111. Capbreu de l'any 1832.

2. Can Conquet o el Conquet, pertany a la parròquia de Sant Martí Sapresa.

Can Jaques de Dalt. Abans era l'única casa del mas Horta del Molí. Fotografiada l'any 2004

Estat actual de la casa

La masia actual té de dues plantes, vessants a laterals i cornisa catalana, originària del segle XVI i encarada a sol ixent. D'aquesta època en preserva l'estructura original, la porta adovellada de mig punt i una de les finestres (la central) de la planta noble, d'estil gòtic.³ La casa i unes feixes annexes van ser venudes fa uns anys a un particular de Barcelona el qual hi habita esporàdicament des que hi ha fet reformes. Entre aquestes, cal esmentar la substitució de la resta de finestres de forma rectangular per unes altres d'inspiració gòtica i l'afegit d'una torreta emmerlatada a la part esquerra de la casa. Hi ha dues pallisses, també antigues: l'una, annexa a la dreta i l'altra, exempta, a l'esquerra.

3. Vegeu Joan Llinàs - Jordi Merino. El patrimoni de la Selva. Inventari històric, artístic i arquitectònic. Fitxa 4. Santa Coloma de Farners: Consell Comarcal de la Selva, 2000.

Ca n'Horta del Molí

Situació

Passat el km 6 de la carretera de Santa Coloma a Anglès i després de passar pel pont de sobre la riera del Conquet, cal agafar un trencall a la dreta, visible des de la carretera estant.

Estat actual de la casa

La masia actual és de grans dimensions i d'estructura basilical amb dues plantes i golfes, vessants laterals i cornisa catalana. És originària de la segona meitat del segle XVIII amb reformes i construccions posteriors. La porta i les finestres de la façana principal són rectangulars i les obertures de les golfes són tres finestres de punt rodó amb barana. També s'hi veu un rellotge de sol amb els signes esborrats pel pas del temps. El cos de l'edifici, encarat a migdia, es convertí en un segon habitatge amb noves obertures. L'habitatge primitiu de la casa, transformat en masoveria, era conegut fins als anys 60 del segle passat com a can Tino i en l'actualitat no hi viu ningú. L'única part de la masia actualment habitada és l'edifici lateral on resideix el masover Isidre Valls i Joanhuix amb la seva família formada per la muller, el fill, la nora i els tres néts. Fins al mes de novembre de 2006 hi havia viscut l'anterior propietària, Dolors Horta i Congost. Ca n'Horta havia tingut una capella privada en advocació a la Verge dels Dolors, feta construir per Jaume Horta després que el vicari general del bisbe de Girona li concedís llicència l'any 1825. Tres anys més tard el bisbe Castaño fa aquesta anotació en l'acta de la visita pastoral: «Per relació del mateix rector hi ha una capella de recent construcció al mas Horta del Molí, tot ben ornamentat amb calze, casulles i tot el necessari per a la celebració de la missa.»

La bassa

A poca distància de la casa, vers ponent, hi ha una gran bassa que va ser feta construir, fa uns 100 anys, per Josep M. Font, hereu i propietari del mas Esquerrà i casat amb la vídua de Raimon Horta a començament del segle passat. Va ser destinada, i encara ho és, a emmagatzemar aigua captada a la riera del Conquet a fi de poder regar les terres contigües a la casa. La captació de l'aigua es fa en una resclosa situada una mica més amunt de cal Sabater de Sant Martí i hi és conduïda a través d'un conducte subterrani. L'obra va ser dirigida per un enginyer francès. El conjunt que formen la casa i la bassa voltada de plàtans és tot un atractiu, especialment si és contemplat des d'un punt enlairat de la Costa a la tardor, quan aquests arbres agafen uns colors groguencs. Potser el nom més escaient, ara que ja no hi ha molins fariners, seria ca n'Horta de la Bassa. Val a dir, però, que

Ca n'Horta del Molí (Can Tino). La nova casa del mas va ser construïda el segle XVIII al Pla de Romaguères (abans Camp Gener). Al costat hi ha la bassa. Fotografiada l'any 1998

ja hi devia haver una altra bassa, si bé més petita, construïda al final del segle XVIII. L'any 1782, Miquel Llistosella, bracer de Sant Martí Sapresa (habitant i propietari de l'actual cal Sabater), concedeix llicència a Narcís Horta del Molí per obrir «rech, burell y camí» en les seves terres per fer passar aigua a fi de regar les terres de mas Horta.

Dades històriques del mas

El nom

El nom Horta o Orta és molt antic, no tan sols a Brunyola sinó a altres contrades veïnes. La mateixa parròquia de Brunyola limita per la banda sud-oest amb la parròquia de Santa Creu d'Horta. Encara que no hi hagi dades documentals prou fidedignes, s'ha escrit que Sant Salvador d'Horta procedia, per part de mare, del Mas d'Avall (Masdavall o Masdevall)⁴. També trobem documentat el cavaller d'Horta de la parròquia de Sant Andreu de Castanyet que cobra el delme del vi i

4. Vegeu: Josep M. Puig i Janer. *Notes biogràfiques de Sant Salvador d'Horta*. Santa Coloma de Farners: 1950. (Publicacions la Selva, núm. 1). N'he extret aquestes notes: «Sant Salvador d'Horta va néixer a l'Hospital de Santa Coloma de Farners l'any 1520. Alguns creuen que era fill del llinatge dels Masdevall de Brunyola i que la seva mare era filla d'aquesta casa; el seu pare podia procedir de Sardenya. Quan va néixer, els seus pares treballaven d'hospitalers a l'esmentat Hospital situat a prop de l'absis de l'antiga església.»

dels raïms en el mas Horta a mitjans del segle XIV.⁵ Cal aclarir que des de temps antics, han existit sempre dos masos amb el mateix nom: mas Horta del Molí i mas Horta Trauer, més endavant mas Horta d'Amont i actualment, mas Horta del Puig. No és pot descartar la possibilitat que tots dos tinguessin l'origen en un de sol que es desdoblés en una època de creixement demogràfic amb anterioritat al segle XIII. En l'actualitat encara hi ha habitants a Brunyola i a Sant Martí que tenen Horta per cognom. I per acabar sobre la qüestió del nom, direm dues coses més. La primera, que l'apel·latiu del Molí fa evident referència als molins fariners que posseïa el mas, que a l'Edat Mitjana arribaren a ser tres, un dels quals era en alou. (Per això potser seria més adient dir mas Horta dels Molins.) La segona, la possible relació que podria haver-hi amb Ridorta, el nom de la riera que neix precisament en els dominis del mas i en el curs de la qual hi havia hagut els tres molins fariners. En aquest aspecte, hom podria pensar que Ridorta ve de Riera d'Horta. Però també cal dir que la ridorta és una liana molt abundant als marges d'aquesta riera en aquest tram, la qual cosa podria donar lloc a la riera de la Ridorta. Ho deixem així exposat, sense voler entrar en cap estudi etimològic.

El Llibre d'Arxivació

L'hereu Jaume Horta del Molí va manar fer un Llibre d'Arxivació o Llibre Mestre del mas Horta, al notari Pau Oller, de Canet de Mar, l'any 1733. Hi són transcrits tots els documents conservats al llarg dels segles i passats de pares a hereus. Hem de fer palès el nostre agraïment a Dolors Congost i Horta que ens n'ha permès la consulta gràcies a la qual n'hem pogut extreure les dades suficients per a escriure la història del mas fins a aquesta data.⁶ Altres dades consultades a l'Arxiu Històric de Girona i el testimoni oral dels habitants del mas, d'ara i d'abans, m'han servit de complement d'aquell i m'han permès de continuar la història fins al segle XXI.⁷

Un mas que ha passat de pares a fills des dels segle XII fins als nostres dies

Amb totes aquestes dades documentals, he pogut desgranar la història sencera d'un dels masos més importants i més antics de la que fou la baronia de Brunyola. Ja se'l troba citat a finals del segle XII i a la segona meitat del segle XIII va iniciar l'engrandiment del patrimoni, amb el consegüent augment del potencial econòmic, ja que els successius hereus, malgrat ser homes propis d'un senyor directe, varen començar a comprar tant dominis útils de terres veïnes com dominis directes d'altres senyors. Ja l'any 1306, Beatriu Horta, vídua deixada de Berenguer Horta, el

5. AHG. Fons Hospici; volum núm. 333 Documents núm. 58,59 i 60.6. De tota la documentació extreta d'aquest llibre no en farem cap més nota; només ho farem per a la que hem trobat en altres fonts.
6. De tota la documentació extreta d'aquest llibre no en farem cap més nota; només ho farem per a la que hem trobat en altres fonts.
7. L'autor agraeix les informacions orals de les següents persones: Dolors Congost i Horta, propietària del mas; Isidre Valls i Juanhuix, masover actual, de la seva esposa Pepita i del seu fill Joaquim; Josep M. Font i Pèlach (a.c.s.), masover que havia estat de can Tino, i de la seva germana Margarida; i M. Àngels Domingo i Llistosella, propietària del mas Sabater de Sant Martí.

seu fill Bernat i la seva esposa, redimeixen del seu domini directe una habitant del mas Jaume.⁸ El mateix any, Berenguer Horta, hereu i germà de Bernat, confessa tenir en feu per a l'Almoïna tot el domini directe del mas Jaume⁹ i el domini útil, per a la mateixa, de terres i dos molins fariners. A la segona meitat del segle XIV, quan molts altres masos intenten sobreviure a la pesta negra, l'hereu i propietari, Berenguer Horta i el seu fill Pere, comprèn el domini directe del mas al seu senyor directe, Ramon Vingut, el qual mas passa a ser aloer. Això passa l'any 1370. Cal tenir present que trobar masos aloers és excepcional en aquest segle; dels 140 que hi ha en tot el terme de Brunyola, tan sols 5 tenen aquesta condició.¹⁰ I només 22 anys més tard Pere Horta rep, per llegat del seu oncle Pere Molina, el domini directe del mas Molina de Sant Martí. En el segle XVI els propietaris basteixen una nova casa amb tot d'elements gòtics, propis de l'estil arquitectònic que impera aleshores i signe de la puixança econòmica. A la primera meitat del segle XVIII Jaume Horta augmenta el patrimoni amb la compra de mas Esquerrà (any 1731) però després hi ha un declivi econòmic; d'altra manera costaria d'entendre que 9 anys més tard el vengués a Isidre Font¹¹ i que Narcís Horta, el seu fill, decidís vendre el domini directe del seu propi mas i també del mas Molina a l'Almoïna.¹² Malgrat això, els successors en segueixen posseint el domini útil i n'han mantingut la propietat fins ara. L'any 1832, Jaume Horta fa l'últim capbreu al Real Hospici, pel qual declara tot el mas Horta del Molí i altres possessions, el domini útil de les quals ha comprat.

Tots els hereus i les pubilles

Segles XIII i XIV

Any 1207. Guillem de Paba estableix a favor de Pere Holm i sa muller Adelaida un honor cultiu i erm en el lloc anomenat Horta en muntanya i en plana.

Any 1212. Nupcials de Bernat Horta i Berenguera.

Any 1217. Pere Horta, la seva esposa Guillema, la seva filla Berenguera, i Bernat, el seu gendre, venen el domini directe d'una masoveria (no s'especifica el nom) a Bernat Corneli. L'any 1227 declaren tenir el mas a domini directe per Guillem de Llagostera.

Any 1253. Berenguer, fill de Bernat Horta, i sa muller Beatriu, compren els censos i les senyories d'algunes terres dels masos Serra, Agual i Jaume al cavaller Ponç Roig, pel preu de 88 sous barcelonesos. L'any 1256 fa un establiment d'unes terres del mas Agual a Pere Espanya, d'Aiguaviva.

8. AHG. Fons Hospici; volum núm. 361, doc. n. 619.

9. AHG. Fons Hospici; volum núm. 361, doc. n. 1112.

10. Els masos de Brunyola que a partir de la segona meitat del segle XIV esdevenen aloers són: mas Horta del Molí, mas Torramilans i mas Novell, de la parròquia de Sant Fruitós; mas Molina i mas Parés, de la parròquia de Sant Martí. Com a dubtosos que tenen aquesta condició, hi ha mas Presa de Sant Martí i mas Canyabàs de Brunyola. L'hereu del mas Posa en compra el domini directe a Ramon de Sitjar l'any 1524.

11. AHG. Fons Hospici, volum 332, folis 319-320.

12. AHG. Fons Hospici, volum 332, folis del 323 al 334.

Any 1306. Beatriu Horta, vídua deixada de Berenguer Horta, el seu fill Bernat i Guillema, la seva muller, redimeixen Pons Jaume del seu domini i reben 30 sous barcelonesos.

Any 1315. El paborde de l'Almoina estableix a Berenguer Horta (fill de Berenguer i Beatriu?) dos molins fariners situats a la riera de Ridorta i a prop del seu hort, a cens anual de mitja lliura de cera.

Any 1333. Berenguer Horta i el seu germà Bernat espatllen les rescloses dels molí fariner del mas Oller de Ridorta i el jutge de la cúria baronal els condemna a pagar 100 sous als perjudicats i a fer-se càrrec de les despeses de la causa.

Any 1335. Sància Maura fa un establiment, en precari, de mas Horta a Berenguer Horta.

Any 1336. Berenguer, fill de Berenguer Horta i Berenguera, fan capbreuació d'unes possessions a l'Almoina a la qual declaren tenir en feu el mas Jaume.

Any 1344. Nupcials de Pere Horta, fill de Berenguer Horta, i de Caterina Llobet, de Santa Coloma de Farners.

Any 1355. Ramon Vingut, ciutadà de Girona que ha comprat el domini directe de mas Horta a Sància Maura, fa un nou establiment a Berenguer Horta el qual paga 100 sous d'entrada i promet fer de cens 20 sous.

Any 1370. Berenguer Horta i el seu fill Pere compren el domini directe del seu propi mas a Ramon Vingut pel preu de 106 lliures barceloneses.

Any 1392. Pere Molina fa heretament del seu mas Molina al seu nebot Pere Horta, fill de Berenguer Horta.

Any 1397. Pere Horta del Molí, com a membre de la Universitat de Brunyola és convocat, juntament amb altres veïns de les cinc parròquies que formen el terme del castell de Brunyola, a la seva plaça. A proposta del paborde de l'Almoina, com a senyor i baró, s'ha d'escollir un síndic portaveu d'uns drets que els habitants de la baronia de Brunyola reclamen davant de la reina Maria i de la seva Real Audiència. Surt escollit Martí Boades de Salitja.¹³

Segles XV i XVI

Any 1409. Pere Horta i sa mare Caterina, venen el domini directe de mas Jaume a l'Almoina, les terres del qual són establertes a l'hereu del mas Esquerrà.

Any 1421. Francesc Horta, que ha entrat al mas per matrimoni amb Francesca Horta del Molí, hereva i propietària, és membre de la Universitat de Brunyola i és convocat a la plaça del castell de Brunyola juntament amb altres veïns del terme.

Any 1452. Francesca Horta fa testament i institueix hereva Angelina.

Any 1456. Nupcials d'Angelina Horta, filla de Francesca Horta, amb March Gener. L'any 1467 fa testament i institueix el seu fill Salvi com a hereu.

Any 1495. Nupcials de Salvi Horta amb Margarida Coguls de Santa Coloma, la qual li aporta de dot 35 lliures i un cofre.

13. Vegeu: Josep Iglésies i Fort. *El fogatge de 1497. Estudi i transcripció*. Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 1992. (2 volums)

Any 1497. En el fogatge, Salvi Horta del Molí, és cap de casa del seu mas.¹³

Any 1513. Salvi Horta i Margarida fan heretament del mas a la seva filla i hereva, Gueraua.

Any 1513. Pere Espriu, de l'Esparra, entra al mas Horta per matrimoni amb Gueraua Horta, el qual aporta de dot 55 lliures.

Any 1537. Per disposició en el seu testament, Salvi Horta institueix una torxa que vol que cremi a l'església parroquial de Sant Fruitós.

Any 1541. Gueraua Horta fa testament i institueix a Joan, fill seu, com a hereu universal.

Any 1555. Joan Horta, segons el fogatge, és cap de casa.¹⁴ El mateix any institueix hereu a Salvi, fill seu.

Any 1568. Salvi Horta, casat amb Joana Corretger d'Aiguaviva, fa capbreuació d'unes possessions a l'Almoina, entre les quals hi ha dos molins fariners derruïts. L'any 1575 institueix una almoina de pa cuit donadora als pobres de Jesucrist en les quatre tèmposes de quaresma cada any.

Any 1594. Nupcials de Guerau Horta, fill i hereu de Salvi Horta i Joana, i Sàlvia Riba de Coguls de Santa Coloma que li aporta a com a dot 220 lliures i dues caixes.

Segles XVII i XVIII

Any 1624. Guerau Horta fa testament i institueix Baldiri, de 25 anys d'edat, com a hereu, però mor sense descendents i el mas passa a Pere, el seu germà.

Any 1660. Joan Escarrà ven a Pere Horta una possessió de 12 vessanes, part erma i part boscosa, on abans hi havia construïda la casa del mas Jaume i ara hi ha un casalot. Preu, 192 lliures.

Any 1666. Pere Horta és batlle de Brunyola i fa capbreuació de les següents possessions al paborde de l'Almoina: el camp de les Romagueres, abans anomenat Camp Gener, la Plana, dos molins fariners derruïts, el Camp del Molí, una peça de bosc anomenada el Toron del Prat, una peça de terra anomenada el Llistonet, el mas Jaume, una peça de terra anomenada les Planoles, una peça de terra anomenada Durbany i una castanyeda de 12 vessanes d'extensió a Sant Martí Sapresa.¹⁵

Any 1668. Jaume Horta és instituit hereu pel seu pare, Pere. Mor l'any 1720 sense descendència i el succeeix el seu germà Dalmau, el qual dos anys després fa testament i institueix com a hereu el seu fill Jaume.

Any 1714. Capítols matrimonials de Jaume Horta i Maria Canya, de la Bisbal, la qual aporta de dot 600 lliures.

Any 1731. Jaume Horta compra tot el domini útil del mas Esquerrà als cònjuges Francesc Esquerrà i Caterina, que es veuen obligats a vendre'l per execució

14. Josep Iglésies. *El fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 1979-1981. (2 volums)

15. AHG. Fons Hospici, volum 362, doc. núm. 1444.

de la Cúria del castell de Brunyola. Nou anys més tard el ven a Isidre Font pel preu de 750 lliures.¹⁶

Any 1769. Atès que l'Almoina li reclama els foriscapis impagats i derivats de la venda d'unes possessions que el seu pare havia fet, i que ara no pot pagar, Narcís Horta, fill i hereu de Jaume, es veu obligat a fer venda perpètua del domini directe del mas Horta del Molí i del mas Molina de San Martí. Els compra la mateixa l'Almoina pel preu de 1000 lliures.¹⁷

Segles XIX i XX

Any 1832. Capbreu de Jaume Horta a favor del Real Hospici, successor de les rendes de l'Almoina, de tot el mas Horta del Molí dintre del qual es troba la casa del Conquet de n'Horta. També declara posseir el domini útil de la Casa de la Rierola i una altra peça de terra, tot comprat al posseïdor de mas Horta del Puig.¹⁸

Els últims 168 anys. El mas passa, per herència, de Jaume Horta a Antoni Horta i Vilallonga; d'aquest a un altre Jaume i d'aquest al seu fill Raimon, que mort l'any 1888, molt jove, i deixa vídua i una filla petita, Empar Horta. Carme Taberner, vídua de Raimon, es casa en segones núpcies amb l'hereu i propietari del mas Esquerrà, l'abans esmentat Josep M. Font que, com s'ha dit abans, fa construir la gran bassa. També canvia el paisatge del mas, arrancant boscos i plantant-hi avellanedes.¹⁹ L'única filla del primer matrimoni és l'hereva del mas, la qual es casa amb Josep Congost, de Banyoles. El matrimoni resideix a Banyoles i ca n'Horta es converteix en una gran masoveria que arriba a tenir dos masovers. Per disposició testamentària, el mas passa a ser propietat de dues filles, Pilar i Dolors. En morir la primera fa pocs anys, la segona en va ser la propietària fins al 2007, any que el va vendre un particular de Vic. En aquesta data es compleixen exactament 800 anys des del primer esment del mas que ha passat per herència directa de pares a hereus i pubilles.

Cal esmentar un fet tràgic que afectà els Horta a la meitat del segle XIX, durant la segona guerra carlina. L'any 1851 va ser afusellat un dels fills d'Antoni Horta, Salvador Horta i Bechdejú, de 20 anys d'edat. Ell, que tenia el grau de tinent, i vuit homes més, partidaris i defensors de la causa carlina, foren detinguts al mas Vilallonga de Vilanna i executats en un indret conegut com la Costa de la Creu de Vilanna, per una partida de Mossos d'Esquadra.²⁰

16. AHG. Fons Hospici, volum 332, foli 320v.

17. AHG. Fons Hospici, volum 332, foli 323 i següents.

18. AHG. Fons Hospici, volum 1111.

19. L'espai que ara és el camp que està al davant de la casa, cap a migdia i fins a la riera del Conquet, abans estava tot cobert de bosc d'alzines i roures.

Els últims masovers de ca n'Horta

Una part de ca n'Horta ja va ser destinada a masoveria des de fa molt temps. Abans de l'actual masover hi havia hagut Francesc Prades, i abans, Pere Colomer. D'altra banda, l'any 1914, en haver establert la propietària i el seu marit residència a Banyoles, i a fi que totes les terres i avellanedes del mas poguessin ser treballades, són arrendades en règim de masoveria i l'any següent entra un nou masover, Constantí Font, en Tino, germà petit de l'hereu del mas Esquerrà. Algunes parts de la casa, que eren corts de bestiar i altres dependències, són condicionades i transformades en noves estances per a la vivenda del nou masover i la seva família. I vet aquí com la part de la casa arrendada acabarà anomenant-se can Tino. Des de l'any 1914 i fins a l'any 1970 a ca n'Horta hi haurà dos masovers i una part de la casa serà reservada per a la propietària i família, que hi faran estades en algunes èpoques de l'any. Constantí Font es va casar amb Carme Pèlach i tingueren quatre fills: Josep M., Margarida, Carme i Tereseta. En morir, l'any 1940, la masoveria passa a mans del seu fill Josep M. que, conjuntament amb la seves germanes Margarida i Tereseta, la mena fins a l'any 1960. Jaume Colomer, casat amb aquesta última és l'últim masover fins a l'any 1970. Des d'aquesta data, can Tino està deshabitada.

Margarida Font i la seva germana Tereseta, de can Tino, fan la bugada al safareig que havia existit al davant de la casa.
Fotografia de cap a l'any 1955

Apèndix documental

1 d'abril de 1782. Concessió de passatges per obrir un rec per a regar, signat per Miquel Llistosella, bracer (mosso o jornalero) de Sant Martí Sapresa, a favor de Narcís Horta del Molí, pagès i propietari del mas Horta del Molí.

AHG. Notaria de Santa Coloma de Farners (la present transcripció s'ha fet a partir d'una còpia cedida gentilmente per M. Àngels Domingo i Llistosella, propietària de mas Sabater de Sant Martí).

«Die primer del mes de Abril del any mil setcens vuitanta y dos en la vila de Sta Coloma de Farnés del Bisbat de Gera.

Jo, Miquel Llistosella, brasser de la Parròquia de Sant Martí Çapresa, del dit Bisbat de Gerona, per expedició de mos negocis. De mon grat i certa sciència per mi y los meus hereus y successors, qualsevols sian. Dono y concedesch a Narcís Horta del Molí, Pagès y Dueño del Mas Horta del Molí, sas terras, honors y possessions, present, a los successors y a qui ell voldrà perpètuament, ple i llibero poder, llicència y facultat plenàries y perpètuas que, a mi ni a mos successors, may en temps algun no nos sia lícit revocar, per obrir lo corresponent rech, burell y camí en mas pròpias terras per fer passar per aquell la aigua y passar per dit camí y burell a fi de regar sas pròpias terras. Prenent dita aigua de la Riera dita, nomenada de Ridorta, y per la pessa de terra nomenada lo Mas Modegar que és aulet, situada en lo terme y parròquia del dit Lloch de Sant Martí, continuant per dita pessa de terra fins a encontrar la pessa de Joseph Turon i per altra pessa de terra dita y nomenada lo Mas Oliver, situada en la relatada parròquia de Bruñola, fins a trobar las terras pròpias del dit Horta. Qual rech tindrà de llargària dos-centas trenta vuit canas poch més o menos [=371 metres] y sols podrà tenir de amplària, entre baurell y camí quatre palms. La qual concessió de dit rech y passatge de aigua y camí fas(?) y fer, entench així com millor se pot dir y entendre a tota utilitat, comoditat y profit del dit Horta y de sos successors, ab los pactes emperò avall escrits y següents:

Primo: Que sempre que me aparega bé y a mos successors, pugam usar y valer-nos de la aigua, que passarà per dit rech, per lo riego de nostras pròpias terras y del camí y passatge de ell per anar-la a buscar, sens impediment ni contradicció alguna del dit Horta ni de sos successors.

Ítem: Que dit Horta y sos successors degan tenir sempre ben fortificat lo burell del predit rech a fi de que la aigua no puga causar ni donar lo menor dany a mas pròpias terras de modo que, donant-me, sian responsables per esmenar-nos de ell. Ítem i finalment: Que per mantenir la resclosa, a efecte de introduhir la aigua en lo rech predit per lo riego de nostras respectivas terras, degam los dos y nostres respectius successors executar-ho a nostres gastos en esta forma, a saber: posant-hi dos hòmens dit Horta y sos successors y jo y los meus, un, y en la pròpia conformitat sempre de haver-se de netejar y escurar dit rech. I així, ab dits pactes y no sens ells extranent las ditas cosas sobre donadas i concedidas de mà y poder meu, aquellas poso en mà y poder del referit Horta i seus successors, ab totas clàusulas per sa validitat y firmesa necessàries y en especial ab la de cessió y mandato de tots mos drets i accions. En

virtut de la qual cessió, pogan lo dit rech, son burell y camí en las preditas mas terras pròpias, obrir y tenir la sobredita resclosa en lo paratge dalt senyalat, formar per lo dit rech la aigua passar y a fi de conduhir-la, per dit camí passar y transitar a el efecte de regar les preditas sas terras y per los demás usos, fins y efectes que convenientes los sian; y altrament usar y valer-se dels dits mos drets y accions cedits y cedidas en Judici y fora de ell com millor los convinga, constituhint-los a l'efecte dueños y procuradors meus com en cosa pròpia. Lo preu o premi de esta concessió és dotze lliuras, deu sous, moneda barcelonesa. Y així, renunciant a l'excepció de no ser lo dit preu o premi aixís convingut y ajustat a la cosa no ser aixís en veritat a la lley que afavoreix los /...?/ y lesos en més de mitjas, a l'excepció de dolo acció en fer y a tot y qualsevol altre dret y lley de mon favor, dono y remeto al dit Horta lo més que podria valer lo per mi a ell donar y concedir del preu o premi aquí expressat.

I convinch i prometo al mateix Horta y a sos successors la present concessió, fer-lo tenir y valer y estar-los-ne de ferma y legal evicció en tot y qualsevol cas pensat o no, tant de fet com de dret en qualsevol manera esdevinga y de restitució y esmena de tots danys y gastos. Por lo que ne obligo tots mos béns i drets mobles e immobles haguts y per haver, renunciant a qualsevol lley o dret de mon favor i a la que prohibeix la general renunciació perquè ditas cosas tingan major firmesa sempre per fermes y agradables y contra ellas no fer ni venir may en temps algun per alguna causa, via, lley o rahó.

I quedant advertits los dos contrahents per lo Notari avall escrit que de est acte se ne ha de haber rahó en los oficis de Hi potecas de la vila de Hostalrich y de la ciutat de Gerona en lo altre de ells dins lo termini de un mes següent al dia de sa otorgació y /...?/ dins altre mes següent al die que se n'haurà hagut rahó en lo primer y sens que prechesca [prescriguí?] est requisit no ha de fer fe conra las Hipotecas ni se ha de poder usar de ellas judicialment en virtut del manat per sa Majestat ab Real Pragmática publicada Real Edicte y Declaració subsegüent. Així ho otorgo jo, Miquel Llistosella, en la predita Vila de Santa Coloma de Farnés en los dia, mes y any sobrenotats. Estant presents per testimonis los avalls escrits per est fi cridats y demanats.

Ítem, jo, dit Miquel Llistosella, concedent premit, firmo àpoca al mencionat Narcís Horta del Molí, adquisidor sobrerreferit, junt de las dotze lliuras, deu sous, moneda barcelonesa que són lo preu o premi de la anterior ma concessió y confesso haver hagut i rebut ab diner comptat realment y de fet ab mas voluntats amb la firma de la present. I així, renunciant a la excepció de no ser dit diner en lo modo premit comptat, hagut ni rebut /...?/, no ser aixís en veritat a la excepció de la acció en fet y a tota y qualsevol altra de mon favor. En fe de ditas cosas així ho otorgo en la mateixa Vila de Santa Coloma en los die, mes y any dalt escrit, essent presents per testimonis, Pio Viader y Pere Carreras, escribents los dos en dita Vila, al efecte cridats y pregats. Y lo dit otorgant, al qual jo, lo infraescriu notari faig fe conèixer per no saber escriurer segons digué en sa presència, y a sa voluntat firma per ell lo dit Viader, testimoni de la parròquia y terme del castell de Bruñola del referit bisbat.

Pio Viader

Devant de mi

Jaume Servera y Altimiras, Notari»

